

A polgári perrendtartás 2013-tól 2016-ig tartó kodifikációja a törvény elfogadásával lezárult, ami egy éves felkészülési időt követően hatályba lépett. A 2018 január 1-je óta eltelt három év a gyakorlat kijegecesedésének ideje volt, a szakmai testületek folyamatos munkájának köszönhetően a kezdeti aggályok, megrázkódtatások elhalkultak. Közel három év tapasztalata és adatai viszont már elegendőek ahhoz, hogy a jogalkotó – a hivatásrendek, különösen is a bíróságok jelzései alapján – áttekintse a gyakorlatot és a jogpolitikai célokkal összhangban felülvizsgálja a törvény működését, korrigálja azokat a szabályokat, amelyek esetleg diszfunkcionális módon érvényesülnek. A 2021. évi CXIX. törvény 2021. január 1-jén lépett hatályba és a Pp. szinte minden része tekintetében tartalmaz módosító rendelkezéseket, jelentős részben korrigáló, pontosító, a joggyakorlatot igazító szabályt. Megítélésünk szerint jelentősebb, koncepcionálisnak tűnő módosítás viszont, amellyel a jogalkotó enyhíti a tényállítások előterjesztéséhez fűződő korlátozásokat, valamint a keresetlevél kellékei, vizsgálata és visszautasítása tekintetében a jogalkalmazási szigort.

I.

Igény a novellára*

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) módosításáról szóló 2020. évi CXIX. törvény (a továbbiakban: I. Ppn.) nem az első, amely a Pp.-t hatálybalépése óta módosítja. Három évvel ezelőtti hatálybalépése óta hét kisebb módosítást ért meg.¹ A módosítások a csekélyebb jelentőségű szövegpontosítástól a hatásköri szabályok változásáig vagy éppen a Kúria új hatáskörének a törvénybe való illesztéséig terjedtek. Ezek a Pp. alapvető szerkezetét, a leginkább lényeges eljárási cselekményeket, mint keresetlevél és megvizsgálása, tárgyalás, nem érintették, s tömegük sem érte el azt a szintet, ami alapján a jogalkalmazó és a tudományos közösség szerint novelláris módosítást eszközöltek volna a törvényen.

A törvénnyel szemben mindazonáltal állandó jelleggel merült fel a korrekció igénye. Annak dacára, hogy az elméletben szinte teljes egyetértés mutatkozott az osztott perszerkezet bevezetése helyessége tekintetében,² annak mikéntjét már érték kritikák a gyakorlat tükrében.³

* Köszönet illeti dr. Bartha Bencét a kutatáshoz nyújtott segítségéért.

¹ 2017. évi CXCVII. törvény 499. §; 2017. évi CXXXVI. törvény 95. §; 2018. évi CXXVI. törvény 183.; 2018. évi XCII. törvény 2.-3. §.; 2019. évi LXVI. törvény 149.-158. §; 2019. évi CXXVII. törvény 196. §.; 2019. évi CXXVII. törvény 182. §

² WOPERA ZSUZSA: *Az új polgári perrendtartás elvi alapjai*. Jogtudományi Közlöny. 2017/4. sz. 153-161.; ÉLESS TAMÁS – ÉBNER VILMOS: *A percezúra – Az érdemi tárgyalás előkészítése*. In: Egy új polgári perrendtartás alapjai (szerk. Varga István – Németh János). Budapest, HVG–Orac, 2014. 383.; UDVARY SÁNDOR: *Új Pp. - új Perszerkezet*. Advocat, 2017/1-2. sz. 6-11.; BARTHA BENCE: *A tárgyalási szerkezet változásainak hatásai – témaindító* <<<http://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/bartha-bence-a-targyalasi-szerkezet-valtozasainak-hatasai-temaindito/>>> (2021.02.10.).

³ ÉLESS TAMÁS: *A tárgyalás szerkezete, a perfelvétel, perhatékonyság*. Közjegyzők Közlönye. 2017/5. sz. 13-18.; VARGA ISTVÁN: *Első rész, Alapvetések*. In: A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. I.

A hatályba lépést követő időszakban a Kúria és egyes bírói testületek iránymutatásokat adtak az eljárási szabályok érvényesítésére,⁴ amelyek sokszor harmonizáltak a jogalkotó eredeti céljával, bizonyos esetekben azonban a gyakorlat szigorja túlmutatott azon.⁵ Természetesen az eljárási jogszabály – közjogi jellegéből is fakadóan – igényli a szigorú nyelvtani, logikai, rendszertani értelmezést, s a teleologikus értelmezési tartomány ezek sikertelensége esetén kerül előtérbe. Ha a bíróságok értelmezési tartománya pedig nem felel meg a jogalkotó eredeti célkitűzésének, akkor elsősorban ismét a jogalkotó feladata, hogy világosabb keretet szabjon adott eljárási kérdés megoldására, kizárva az általa túlzóan szigorúnak, vagy éppen kevésbé hatékonynak tartott értelmezést. A novellának erre is módja volt, túl azon a szokásos feladaton, hogy az idő múlásából, a technikai haladásból, más jogszabályok változásából fakadóan szükségessé vált módosításokat megtegye.

II.

A jogalkotási folyamatról és a módosító törvényről általában

A T/13257. szám alatt 2020. október 13-án benyújtott iromány különös időszakban készült. Nem volt elég, hogy több, mint két év alatt a jogászi hivatásrendek részéről folyamatosan érkeztek az észrevételek az Igazságügyi Minisztérium felé, de a COVID-19 pandémiás helyzet miatt a jogalkotó a 2020-as év tavaszán a polgári eljárásjogot érintő számos veszélyhelyzeti intézkedést tett.⁶ A veszélyhelyzet megszűnésével került ismét abba a helyzetbe a törvényelőkészítést végző minisztérium, hogy indokolt előterjesztést tegyen. Az októberben benyújtott törvényjavaslatot az Igazságügyi Bizottság tárgyalta meglehetősen gyorsasággal, s tett néhány pontosító-módosító javaslatot. Ezeket az Országgyűlés elfogadta, elutasította viszont egy ellenzéki képviselő két apróbb módosító javaslatát. Az egységes javaslat zárószavazása november 17-én történt meg, majd a köztársasági elnök aláírását követően 2021. november 26-án hirdették ki az I. Ppn.-t. A hatálybalépésre való felkészülésre így hozzávetőleg egy hónapja maradt a hivatásrendeknek. Ez az egész Pp.-re irányadó több, mint egy éves hatálybalépésnél lényegesen kevesebb, ugyanakkor az utóbbi évek felgyorsult jogalkotását figyelembe véve nem szokatlan.

Itt ejtünk szót a hatálybalépésről. Az eljárási jogszabályokhoz általában, logikai szükségességből is fakadóan kapcsolódó rögtöni hatály e törvény tekintetében – helyesen – érvényesül, a kivétel első pillantásra nincs is. Mivel pedig a törvény módosított szabályait a

kötet (szerk. Varga István). Budapest, HVG-Orac, 2018. 11-33.; VARGA ISTVÁN: *Nemzetközi összehasonlító kitekintés a perakadályok rendszerére.* (7. melléklet). In: A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat elemző csoport összefoglaló véleménye. <<https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitasanak_vizgalata_osszefoglalo_velemenye.pdf>> (2021.02.10.) 144.

⁴ Különös figyelmet érdekel a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezlete (CKOT), amely számos ülésén bocsátott ki nem kötelező érvényű, de a bíróságok által széles körben követett jogértelmezéseket konkrét kérdések kapcsán.

⁵ pl. a keresetlevél visszautasítása. Meg kell azonban azt is jegyezni, hogy a közhiedelemmel ellentétben a visszautasítások száma csak a kezdeti időszakban volt magasabb, azt követően azonban stabilizálódott.

⁶ Ezek kapcsán ld. pl. PRIBULA LÁSZLÓ-UDVARY SÁNDOR-JASZENOVITSNÉ KÓSA CSILLA: *Új világ: perek, nem-perek és végrehajtások a veszélyhelyzetben* (internetes szakosztályi esemény) 2020. május 15. <<http://jogaszegylet.hu/index.php?mod=re_d&hr_id=245>> továbbá: Glossa Iuridica – Jog és Vírus, 2020 különszámában elhelyezett tanulmányokat. <<https://ajk.kre.hu/images/doc6/PR/Glossa_Iuridica_Kulonszam.pdf>> (2021.02.10).

folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell, remélhetőleg áldásos hatását is kifejti azonnal, másik oldalról a korábbi szövegnek tulajdonított negatív hatásokat haladéktalanul orvosolja.⁷ A kivételt az I. Ppn. 73. §-a adja meg, amely nem a novella egyes rendelkezéseire nézve ad eltérő szabályt, hanem a Pp. hatálybaléptető fejezetét módosítja a cél szerint. A szabályok lényegét tekintve a hatásköri, az illetékességi (ide értve a sajtó-helyreigazítási illetékesség változását) és a kapcsolattartási perre vonatkozó szabályokat kell azokban a perekben módosított tartalmuk szerint alkalmazni, amelyek 2021. január elsejét követően indultak.

A törvényalkotó, az előkészítést végző Igazságügyi Minisztérium dicséretes módon igyekezett a törvény szövegének kellő védelmét biztosítani. Emiatt alakult ki a novella nehézkesen olvasható-értelmezhető szövege, amelyben egy-egy szó módosítása vagy elhagyása esetén is egész paragrafusokat, bekezdéseket „írt újra” a jogalkotó. A jogalkotás során óhatatlanul felmerülő hibákat minimalizálja az, hogy nem csak az adott módosuló, kieső szót jelzi a törvény, hanem az egész bekezdést, a kontextust is megmutatja. Ettől a módosítás ténylegesen még csak azt az apró részt érinti, mint pl. a keresetlevél érdemi részénél a „bíróság ítéleti rendelkezésére irányuló” határozott kérelem helyett a „bíróság döntésére” irányuló kereseti kérelem. stb. A korábbi és jelenleg hatályos rendelkezések összevetését ez nehezíti, mivel azonban a módosítások – kevés kivételtől eltekintve – rögtön hatállyal léptek hatályba, alkalmazhatóságuk szempontjából ez egyszerűbb.

Ugyanígy örömmel vettük azt is, hogy az előbb említett (t.i. a teljes bekezdéseket újrászövegező) módszernek is köszönhetően a szöveg többnyire egységes maradt számozásában is: sikerült elkerülni a tördelt paragrafusok, betűtoldattal ellátott bekezdések özönét,⁸ ami – bár természetesen értelmezhető, de – megnehezítette volna a használatot.

III.

Finomhangolás apró ecsetvonásokkal

A módosító szabályok az általános, értelmező rendelkezésektől kezdve egyes különleges eljárásokig lényegében a Pp. valamennyi részét érintik. Jelentőségük a szövegponosítástól a lényeges tartalmi módosításokig terjed. Vizsgálat tárgyát kell képezze az is, hogy a lényegesebb módosítások egyben jelentenek-e elhajlást a korábbi jogpolitikai céloktól, módosítják-e a per megújult szerkezetét. Elsőként a csekélyebb jelentőségű pontosításokat, kiegészítéseket vizsgáljuk, majd azokat a rendelkezéseket vesszük sorra és értékeljük, amelyek álláspontunk szerint valódi változtatást jelentenek az új Pp. megalkotásakor bevezetett rendelkezésekhez képest.⁹

1. A jogalkotó *finomhangolta a hatásköri szabályokat*.¹⁰ A törvényszék általános elsőfokú hatáskörének 2016-os szabályozása során figyelemmel kellett lenni az ügyteher változatlanságára is. A korábbi szabályokhoz képest az a megoldás, amely szerint a járásbíróság

⁷ Erre egy példát ld.: III.4. pont alatt a hivatalból ismert adatok tekintetében.

⁸ Egyetlen kivétel a Pp. 229. § új (1a) bekezdése.

⁹ A tanulmány terjedelmi okokból nem érinti a perorvoslati és a különleges eljárásokkal kapcsolatos módosításokat.

¹⁰ Pp. 20. § (3) bek.

hatáskörébe külön nem utalt perek törvényszéki hatáskörbe tartoznak, megfelelőnek tűntek.¹¹ Ugyanakkor a vagyoni jogi per fogalmának meghatározása – helyesen – igen általánossá vált, így a korábban törvényszéki hatáskörbe tartozó perek a harmincmillió forintos pertárgyérték alatt, a járásbíróság elé kerültek. Egyik oldalról a járásbíróságoknak ilyen perekkel (nemzetközi áru fuvarozási és szállítványozási, értékpapírperek, jogi személyek tagjainak felelősségével kapcsolatos perek) nem volt gyakorlati tapasztalata, amely a törvényszékeken immár évtizedek óta megvolt. Másik oldalról a harmincmillió forintos pertárgyérték határ az ilyen tárgyú ügyek jelentős részében magasnak bizonyult, s a törvényszékek ügyeket „vesztettek”. Ez a kettős irányú nyomás vezetett arra, hogy a jogalkotó a jelzett pereket tárgyukra való tekintettel, pertárgyértéktől függetlenül rendeli törvényszéki hatáskörbe, annak dacára, hogy a vagyoni jogi perek a hatásköri értékhatár alatt továbbra is járásbírósági hatáskörben maradnak.

2. Időközben bekövetkezett *bírósági szervezeti változások*¹² is indokoltak pontosításokat. A törvényszék szervezetébe integrált munkaügyi ítélkezés klasszikusan nem igényelte a kötelező jogi képviselést, ráadásul az egyetlen olyan terület, ahol a laikus elem részvétele ülnökbíráskodás keretében fennmaradt. A törvényszéki eljárásban ugyanakkor a jogi képviselést kötelező. Az I. Ppn. némi időbeli csúszással orvosolta az ellentmondást, amikor a Pp. korábbi járásbírósági kivételeit nem a bírósági szervezeti szinthez, hanem az eljárás módjához kapcsolta. A XV. fejezet módosított címe jól érzékelteti a változást: az eltérő rendelkezések immár csak a jogi képviselő nélkül eljáró félre vonatkoznak, kivéve abból a járásbírósági szintre való utalást. Mivel pedig a munkaügyi perben a jogi képviselést főszabály szerint nem kötelező (Pp. 514. §), a szigorúbb törvényszéki képviselési szabályok 2021-től nem vonatkoznak sem az újonnan indult, sem a folyamatban lévő munkaügyi perekre sem.

Ennek a változásnak a nyomán is egyre inkább kitapintható az előadási képesség¹³ perjogi tartalmának alakulása. A kötelező jogi képviselést főszabályi előírása a törvényszéki eljárásokban megvonta az addig jelentős részben meglévő, a felet személyesen megillető előadási képességet. Bár már az 1952. évi III. törvény (továbbiakban: rPp.) is széles körben alkalmazta a jogi képviselő útján történő eljárást,¹⁴ a szabályok csak graduálisan alakultak úgy, hogy a jogi képviselő nélküli cselekményeket a hatálytalanság jogkövetkezményével sújtotta a törvény. A ma hatályos Pp.-nk lényegében a már kialakult állapotot tartotta fenn azáltal, hogy főszabályként írta elő a hatálytalanságot, ami a másik oldalról egyszerűen annyit jelent, hogy az egyébként perbeli jog- és cselekvőképességgel rendelkező fél a harmadik képességgel, az *önálló előadás képességével nem rendelkezik*. Mivel ez a szabály általános, helyesen észlelte a jogalkotó, hogy célszerűtlen volna a jogi képviselőt szócsökként alkalmazni a perfelvételi tárgyaláson. (Csak) a perfelvételi tárgyalás tekintetében ezért tesz kivételt a törvény, és teszi lehetővé a félnek, törvényes képviselőjének vagy nem jogi képviselő meghatalmazottjának,

¹¹ PRIBULA LÁSZLÓ: *A polgári perrendtartás megvalósult hatásköri modelljének értékelése – a történeti fejlődés tükrében*. Jogtudományi Közlöny. 2020/1. sz. 28.

¹² Ld. a 2019. évi CXXVII. törvény folytán 2020. április 1-jén hatályba lépett módosítást, amely a korábban elsőfokon külön álló Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságokat szervezetileg és hatáskörileg is integrálta a törvényszékekbe. Témánk szempontjából most nem jelentős, de a közigazgatási ügyek tekintetében regionális ítélkezési szintet is meghonosított.

¹³ MAGYARY GÉZA-NISSALOVSKY ENDRE: *Polgári Perjog*. 3. kiad. Budapest, Franklin Társulat, 1939. 214.

¹⁴ Ennek alkotmányosságát az Alkotmánybíróság korán legitímálta. ld. UDVARY SÁNDOR: *A képviselőre vonatkozó egyes szabályok az Alkotmánybíróság határozatainak tükrében*. In: *A magyar polgári eljárásjog a kilencvenes években és az EU jogharmonizáció*. (szerk.: Papp Zsuzsanna). ELTE ÁJK Budapest, 2003. 328-345.

hogy ténybeli nyilatkozatokat tehesen [Pp. 191. § (4) bek.]. Az előadási képessége a félnek tehát a törvényszéki eljárásban hiányzik – hiszen jogi képviselő nélkül írásban vagy szóban tett nyilatkozata hatálytalan¹⁵ –, kivéve a perfelvételi tárgyaláson tett tényállítási és bizonyítékkal kapcsolatos nyilatkozatait, amelyet személyesen vagy más meghatalmazott útján is megtehet. Praktikus példával élve: helyes az a szabály, ami nem kényszeríti a jogi képviselőt az építőmérnök ügyvezető helyett az építési szerződés szavatossági perében fokozott relevanciájú tényállításokra, tagadásokra, akár annak útján, hogy ez a személy az ügyvéd számára „lesúgja” a választ. A nem jogi képviselő meghatalmazottnak is meg kell felelnie azonban a Pp. általános szabályainak (Pp. 65.-66. §). Ami határterület lehet, az a gazdálkodó személy alkalmazottja, munkáltatójának tevékenységével kapcsolatos pereiben [Pp. 65. § e) pont] – ami egyébként szintén régi-új lehetőség, a rPp. korábbi szabálya, két év után visszavezetve. A szabály szövegezése kifejezetten munkaviszonyra utal, vagyis az adott szervezeti fél bármely munkavállalója feljogosítható ilyen képviselőre. Ugyanakkor a gazdasági realitás számos alkalommal az, hogy a perbe kényszerült fél megbízott/alvállalkozó útján szervezett ki a perben releváns munkafolyamatokat, ami kizárja az ilyen személy meghatalmazotti előadását a perben. Ilyen esetek gyakorivá válása ugyanakkor indokoltá teheti annak megfontolását, hogy nem csak a kifejezett munkaviszonyt, de a tág értelemben vett munkavégzésre irányuló jogviszonyt, mint – adott esetben csak a perfelvételi tárgyaláson való mandátummal való – meghatalmazásra lehetőséget adó jogviszonyt ismerje el a jogalkotó.¹⁶

3. Az illetékességi szabályok apróbb, de a mindennapok szempontjából jelentős pontosításra kerültek. A fogyasztói perekkel kapcsolatos kizárólagos illetékességnél a korábbi szabályok nem tértek ki arra az esetkörre, ha fogyasztó alperesek között pertársaság állott fenn, miként hat ez a kizárólagos illetékességre. Ennek jellemző példája a fogyasztói hitelszerződések esete, amikor az adós egyetemleges adóstársa is alperesi pertársként lenne perbe vonható, azonban a fogyasztó védelmére szolgáló kizárólagos illetékesség – *actor sequitor forum consumensis* – még nem oldja fel a többes alperesek egymás közti illetékességi ütközését. A jogalkotó egyenlőséget teremtett az együttesen perbe vonható fogyasztó alperesek között és a felperesre bízta a választást azzal, hogy bármelyikükre nézve kizárólag illetékes bíróság előtt megindíthatóvá teszi az ilyen pert [Pp. 26. § (1) bek., hasonlóképpen a felelősségbiztosítási jogviszony esetén a (2) bekezdésben]. Véleményünk szerint ez egy kockázatos szabály. A fogyasztó szerződési alanyok azzal a tudattal kell a szerződésnek alávetni magukat, hogy bármelyikük a pertársra illetékes bíróság előtt is perbe vonható lesz, legyen az akár az ország túlsó felén is.¹⁷ A felperes kereskedő számára viszont választási lehetőséget biztosít, hogy a számára legkényelmesebb kizárólagos alperesi lakó- vagy tartózkodási helyre alapozza – az egyébként kizárólagos – illetékességet. Mivel pedig ez kizárólagos illetékességi szabály, ez a kockázatos alávetéssel, kikötött illetékességgel nem enyhíthető.

¹⁵ Bizonyos kivételektől eltekintve, mint pl. a jogi képviselő nélkül előterjesztett keresetlevél, amelyet hiánypótlás keretében utóbb hatályban tarthat a megfelelően meghatalmazott jogi képviselő – az új szabályok értelmében. Kivétel még a kizárólag személyesen megtehető nyilatkozatok köre, pl. teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat stb.

¹⁶ A jogértelmezési kivételt nem támogatjuk, mert a fentiek szerint a szabály nyelvtani értelmezése világos és egyértelmű tartalmú.

¹⁷ Ráadásul itt az idő múlása, bármelyik kötelezett időközbeni elköltözése is vezethet erre.

4. A szervezeti változások miatt indokolt változások kapcsán már említettük a kötelező jogi képviselőt. Itt tipikus helyzetekre nézve pontosított néhány szabályt a jogalkotó – bár a szabály elhelyezése vitatható. Ha a perorvoslati kérelmet előterjesztő fél jogi képviselője a perorvoslat során szűnik meg és pótlásáról felhívás ellenére nem gondoskodik, a perorvoslati kérelmet a bíróság visszautasítja – így a megújult szabály. [Pp. 74. § (4) bek.] Nem vitatható annak helyessége, hogy a perorvoslati kérelem érdemben nem bírálható el akkor sem, ha még jogi képviselő terjesztette elő, de időközben megszűnik a meghatalmazása. Számunkra inkább az kérdéses, hogy szükséges volt-e új bekezdésben részletezni a szabályt. A korábban is hatályos, egyébként tartalmában a 74. § (3) bekezdésében fennmaradt szabály csak azt sújtotta a visszautasítás jogkövetkezményével, ha nem jogi képviselő útján terjesztették elő a perorvoslati kérelmet. Emellé társul most már külön bekezdésben az is, ha időközben szűnik meg a meghatalmazás. Véleményünk szerint elegendő lett volna a benyújtáshoz kapcsolódó mulasztásra előírt szabályt kiegészíteni azzal, hogy „jogi képviselője a perorvoslati eljárás folyamán megszűnik”, s ezzel az előterjesztéshez kapcsolódó – egyébként így megismételt tartalmú – szabály érvényesült volna. A kritika azonban csak a szerkesztésre, nem a tartalomra vonatkozik.

5. Három apróbb, de fontos módosítás szolgálja a jogkeresők, különösen az ügyvédi kar kényelmét. Első a *költségjegyzék útján való felszámítás vagylagossá való tétele* [Pp. 81. § (5) bek.]. Annak dacára, hogy a költségjegyzék, mint külön nyomtatvány az eljárási biztonságot szolgálja, kényelmetlen adminisztrációs terhet jelentett sok képviselő számára. Ennek csökkentését szolgálja, hogy ezentúl – a korábban megszokottak szerint – magában a beadványban megjelölheti a fél (képviselője) az igényelt költségeket. Fontos azonban kiemelni, hogy a szabály nem ejti el a költségfelszámítás elvét, nevezetesen, hogy a bíróság ugyan hivatalból, de csak a felszámított költségek tárgyában dönthet a perköltség körében. A külön költségjegyzék – kényelmetlenül ugyan, de – eljárási fegyelemre szoktatta a képviselőket, de mivel a költség felszámítása anyagi érdeke a félnek, okkal bízhatunk abban, hogy nem fog elmaradni a felszámítás pusztán azért, mert kevésbé kötött annak rendje.

Pontosítást igényelt az *igazolást nem igénylő adatok köre* is. A Pp. 112. §-a előírja, hogy a közhiteles nyilvántartásokban szereplő adatok igazolása a féltől nem várható el, azt a bíróság maga végzi. A szabály joggazdasági elemzése arra enged következtetni, hogy valódi hatékonysági előnyre vezet az alkalmazása. A bíróságok szabad hozzáféréssel rendelkeznek a közhiteles nyilvántartásokhoz, a megkereséseket illeték- és költségmentesen kötelesek teljesíteni az adatbázisok. A félnél így felmerülő költségelőny nyilvánvaló, a valódi hatékonysági előnyt azonban az jelenti, hogy az állam által – közpénzből – kezelt adatok feltárásáért immár nem kell újra fizetnie az arra hivatkozó félnek, vagyis az adatok nyilvántartásba való felvitelének és kezelésének finanszírozási oldala immár fedezi a bírósági eljárásban való felhasználásukat is. Úgy is fogalmazhatunk, hogy az állam – végre – nem profitorientált alapon kezeli a közhiteles nyilvántartások adatait, díjért szolgáltatva belőle adatot az igazságszolgáltatási szervezetrendszernek is (a fél díjfizetésének közvetítésével), hanem hatékonyan használva a forrásokat, saját szervezetrendszerén belül anyagi akadály nélkül teszi elérhetővé azt.

Ugyanakkor a keresetlevél – I. Ppn. által most egyszerűsített – szabályai előírták a szervezeti félnek saját jogképessége megfelelő igazolását. A bírósági gyakorlat e két szabályt nem a

jogalkotói elvárásoknak megfelelően egyeztetette össze, ami szükségessé tette annak kifejezett előírását, hogy a *bírósági adatbeszerzésnek ki kell terjednie a természetes és nem természetes személy azonosító adatainak közlésére is*.¹⁸ Ezt a problémát a Pp. módosított 170. § (3) bekezdés d) pontjában is kezeli a jogalkotó, előírva, hogy csak akkor kell a szervezeti peralany jogképességét a keresetlevélben igazolni, ha az adatok a közhiteles nyilvántartásokból – a bíróság által – nem elérhetők. Megjegyezzük, hogy a Pp. 112. §-ának új utolsó mondata, az új rendelkezés még szövegezésében is emlékeztet a Kúria egy elvi vagy jogegységi határozatára, ami tisztázza, hogy mit kell a bírósági adatbeszerzés alatt érteni, mire terjed ki annak tárgyi hatálya. A jogalkotó – úgy tűnik – megelőzte a bíróságokat, a szabály elvárt tartalmát így pontosította.

Nem rendelkezett a Pp. eredeti szövege arról a korábbi gyakorlatban is tipikus esetről, amikor a *tárgyalás elhalasztását* a jogi képviselő hivatali elfoglaltsága, jellemzően *másik*, korábban *beállított tárgyalás miatt kéri*. Ez a hallgatás annál inkább kellemetlen volt a jogi képviselők számára, mivel a megújult perszerkezeti-tárgyalási szabályok lényegében mellőzhetetlenné tették a jogi képviselő jelenlétét különösen a súlyponti¹⁹ perfelvételi, de az érdemi tárgyaláson is. A Pp. 229. § újonnan beiktatott (1a)²⁰ bekezdése alapján a bíróság bármelyik fél jogi képviselője által az idézésének kézhezvételét követő nyolc napon belül előterjesztett kérelemre elhalasztja a tárgyalást, ha képviselő igazolta a másik tárgyaláson való részvételi kötelezettségét az arra való idézéssel. Ilyen kérelem előterjesztésére adott fél tekintetében az elsőfokú eljárásban egy alkalommal van mód. A szövegezés alapján a kérelem egyoldalú és a bíróság – ha a tárgyalásütközés fennáll – mérlegelés nélkül teljesíti azt. Megjegyezzük, hogy *több képviselő esetén is kötelező* a halasztás, ha annak feltételei (határidő megtartása, idézés igazolása) *fennállnak*, holott ilyenkor a másik jogi képviselő eljárhatna – de ez is mutatja, hogy a jogalkotó minden eshetőségre nem tud szabályt adni, s ilyen indokolatlan esetre a bíróságok fogják kialakítani a gyakorlatot, hogy van-e helye ilyen kérelem előterjesztésének. Álláspontunk szerint egyébként ilyen esetben nincsen, hiszen a szabály célja a mulasztás elkerülése, amit viszont többes jogi képviselet esetén bármelyik jogi képviselő meg tud tenni.

IV.

Egyes strukturális jelentőségű változások az elsőfokú eljárásban

1. Tényállítások előterjesztése és következményei

Az értelmező rendelkezésekben eszközölt változás csak elsőre tűnne csekély jelentőségűnek, valójában meghatározó. A Pp. módosított 7. § (1) bekezdés 4. pontja az ellenkérelem-változtatás fogalmából, 12. pontja a keresetváltoztatás fogalmából *elhagyja a tényállítás megváltoztatását, mint egyik vagylagos fogalmi elemet*. A korábbi szabályok szerint a tényállítások megváltoztatása önmagában ellenkérelem-változtatás, keresetváltoztatás egyik

¹⁸ A szabály helyes értelmezését támogatja a jogalkotó azzal is, hogy a keresetlevél megújult szabályai körében kifejezetten kivonja a közhiteles nyilvántartásokból elérhető adatokat a keresetlevélben igazolandó adatok köréből, ld. Pp. 170. § (3) bek. d) pont, jelen tanulmány IV. fejezet 2.1. pont

¹⁹ BARTHA BENCE: *Az elsőfokú eljárás szerkezete és fogalmai a polgári perben*. Közjegyzők Közlönye. 2019/1. sz. 72-74.

²⁰ A II. fejezetben említett pozitívum, nevezetesen a szöveg kimélete alól ez az egyetlen kivétel a novellában, amely nem számozta újra a bekezdéseket, hanem a jogalkotási szabályok által lehetővé tett módon betűtöréssel iktatta be az új szabályt.

esetkörének minősült, a három-elemű keresetfogalommal összhangban.²¹ Az I. Ppn. felhagy ezzel, és a perrendszerően előterjeszthető tényállítás-változtatásokat önmagában nem azonosítja az említett kérelem-változtatásokkal.

Ehhez kapcsolódik az a szabály, ami a tényállításokhoz kapcsolódó preklúziót²² is enyhíti. A Pp. eredeti koncepciója az eljárás tárgyi kereteinek meghatározását, a kereset alapjának megjelölését a keresetindítási és a perfelvételi szakaszra koncentráta.²³ Azt a lehetőséget, hogy az érdemi tárgyalási szakban korábban fel nem hozott tényt állítson a fél, tételesen felsorolt kivételek esetén tette lehetővé. Az irodalom által javasolt enyhítő értelmezés, amely szerint a bíróság anyagi pervezetésén alapuló új tényállítás legyen az az arany ösvény,²⁴ amelyen a bíróság – az igazság kiderítése végett – mégis beenged tényállításokat, úgy tűnik, nem váltotta be az ahhoz fűzött reményeket.

A jogalkotó lényegében jelen sorok szerzőjének korábbi javaslataival összhangban,²⁵ úgy tartotta fenn a perfelvételi és érdemi tárgyalási szak közötti cezúrát, az általános preklúziót, hogy a tényállítások tekintetében jelentős kivételeket tett. Az I. Ppn.-el módosított Pp. 214. § (3)-(5) bekezdései megengedik új (tehát a korábbi helyébe lépő) és további (tehát a korábbiakat kiegészítő) tényállítások megtételét, amennyiben az állítást tévő fél igazolja, hogy önhibáján kívül vagy a perfelvételt lezáró végzést követően jutott tudomására, vagy az később vált jelentőssé a per eldöntése szempontjából. A kérelem kivételesen terjeszthető elő – bár ez a fordulat véleményünk szerint felesleges, hiszen a törvényalkotó önmagában a főszabály fenntartásával [márpedig a 214. § (1)-(2) bekezdései a preklúzió főszabályát fenntartják] érzékelteti, hogy a tényállítások lazítása kivételes... A kérelem előterjesztésére *kettős határidőt* szab a jogalkotó: egyrésztől nem lehet később előterjeszteni, mint az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztése,²⁶ másik oldalról a tény tudomásra jutásától vagy jelentőssé válásától számított 15 napon belül kell azt megtenni. Mivel a törvény nem zárja ki, álláspontunk szerint ezen (eljárásjogi) határidő elmulasztásának jogkövetkezményei igazolással orvosolhatók. A kérelem kelléke még az önhiba hiányának és a tudomásra jutásnak, mint a szubjektív határidő számítás alapjának az igazolása.

Jelentős körülmény, hogy a bíróság nem köteles határozatot hozni az új tényállítás megengedéséről vagy e kérelem elutasításáról. Megengedés esetén egyszerűen figyelembe veszi azt és lehetőséget ad annak bizonyítására. A kérelem alaptalansága esetén (legyen annak oka bármelyik sorolt eljárási aggály) az előterjesztőt erről tájékoztatja, aki így alternatív megoldást kereshet. Nemleges döntését viszont az ítéletben indokolni köteles, amelyet a fél sérelem esetén megtámadhat. Álláspontunk szerint ez helyes módszer, mivel a közbenszóló határozat elleni jogorvoslat – már ha megengedte volna a jogalkotó, ahogy nem tette – az

²¹ PÁKOZDI ZITA: A perindítás és a keresetlevél szabályai az új Pp. -ben. Jogtudományi Közlöny. 2017/7-8. sz. 347-348.

²² HERÉDI ERIKA: A preklúzió jelentősége a megújult polgári perben. Jogtudományi Közlöny, 2018/3. sz. 117-118., 123-124.

²³ WALLACHER LAJOS: Az elsőfokú eljárás (XI. fejezet). In: NAGY ADRIENN - WOPERA ZSUZSA (szerk.): *Polgári Eljárásjog I.*, Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 266.; ÉLESS TAMÁS- DÖME ATTILA: *Alapvetések a polgári per szerkezetéhez*, In: VARGA ISTVÁN- NÉMETH JÁNOS (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*, Budapest, HVG-Orac. 50-78.

²⁴ UDVARY SÁNDOR: *A jövő polgári perrendtartása madártávlatból*. Pro Futuro. 2016/2. sz. 115-127.

²⁵ *ibid.*

²⁶ Régi ismerős ez a korábbi Pp. szabályból, mondhatjuk, hogy a korábbi Pp. által preklúziós jelleggel szabályozott rendelkezéseknek volt ez a jellemző végső időpontja.

eljárást lassította volna. A bíróság helytelennek vélt döntése az ítélet elleni fellebbezésben kifogásolható.

2. A keresetlevél kellékei, megvizsgálása és visszautasítása

Az ügyvédi kar által némi malíciával fogadott újítás a keresetlevél kellékeinek előírása és betartatása szigorú volt. Az új rendelkezések bevezetését nagyban átfedte az eljárások elektronizálásának nagy lépése, lényegében a jogi képviselői kötelező elektronikus kommunikáció előírásával, ami önmagában, a Pp. megújulása nélkül is átmeneti nehézséget okozott volna. A sérelmek statisztikailag annyiban támaszthatók alá, hogy a hatálybalépést követő időszakban csökkenő ügyérkezés mellett a visszautasítás valóban meghaladta a korábban megszokottat.²⁷ Bármennyire is próbálta az irodalom felkészíteni a jogi képviselőket a professzionális perrenddel együtt járó fokozott követelményekre,²⁸ nem járt kellő sikerrel, ami közvetve a jogkereső polgárok érdekeit is hátrányosan érinthette. Ráadásul a visszautasítás gyakorlatának biztonsága sem volt teljes, hiszen a bíróságok folytattak eltérő gyakorlatot, amelynek egységesítését a Kúria elkezdte,²⁹ de a bizonytalanság addig is fennállt. Az aggályokat súlyosbította a visszautasítással együtt járó illetékterhelés is: némi joggal merült fel a képviselők oldaláról, hogy miért az ügyfélnek, vagy éppenséggel a képviselőnek kell a 10% fennmaradt illetéket viselnie.

Ma csak történeti jelentősége van, de a Pp. hatálybalépésekor az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 57-58. §-ai a keresetlevél visszautasítása esetére 10% mérsékelt illetéket írtak elő, s csak a visszautasító döntés elleni fellebbezés volt illetékmentes. Ugyanakkor, mivel a prudens módon eljáró jogi képviselő kevésbé fellebbezett, mint inkább igyekezett helyesen előterjeszteni a keresetlevelet, már csak az eljárás időszerűsége miatt is, az illeték 10%-át már e soron végleg viselni kellett. Előfordulhatott, hogy az ügyfél – szakszerűtlen eljárást feltételezve – az ügyvédre kívánta hárítani a terhet, holott, ahogy fentebb rámutattunk, a képviselői hibák mellett bizony a gyakorlat bizonytalansága is okozhatott visszautasítást. Az áldatlan helyzetet a jogalkotó az Itv. olyan módosításával orvosolta, amely visszautasítás esetén illetékmentessé tette az eljárást (fenntartva az ilyen döntés elleni fellebbezés illetékmentességét is). Az érvelés dodonai sorai³⁰ között olvasva fellehető, hogy a

²⁷ Az OBH statisztikája alapján a 2018-as ügyérkezés 2018-ban csökkent, majd 2019-ben növekedésnek indult. A visszautasítások aránya e statisztika szerint 14% körül volt. <<<https://birosag.hu/hirek/kategoria/birosagokrol/az-allampolgarok-biznak-birosagokban-30-kal-tobb-kereset-erkezett-az>>> (2021. február 16.) A visszautasítások okai közül toronymagasan a 176. § (1) bekezdés j) pontja miatti visszautasítás vezetett, ld.: A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat elemző csoport összefoglaló véleménye <<https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitananak_vizgalata_osszefoglalo_velemeney.pdf>> (2021.02.10.) 91.

²⁸ SZABÓ IMRE: *Szakértelem és felelősség*. Jogtudományi Közlöny. 2017/9. sz. 374-385.; WOPERA: *i.m.* 155.; WOPERA ZSUZSA: *Az új polgári perrendtartás karakterét adó egyes megoldások európai összehasonlításban*. Advocat, 2017/különszám. 6.

²⁹ CKOT 2017.11.20-21. 7. sz. állásfoglalás; CKOT 2019.11.28-29. 20. sz. állásfoglalás.

³⁰ „A 2018. január 1-jétől hatályba lépett Pp. a korábbi eljárásjogi szabályozáshoz képest sokkal részletesebben, pontosabban meghatározza a beadványok tartalmát, illetve azok előterjesztésének elősegítése céljából - a jogi képviselő nélkül eljáró fél részére - előírja a nyomtatvány igénybevételének kötelezettségét. Az újfajta szabályozási koncepció alapján sokkal kisebb a valószínűsége annak, hogy a beadvány alaki kellékei hibásak, hiányosak, mindemellett a mérsékelt illeték megfizetésével összefüggő bírósági, adóhatósági *adminisztratív terhek aránytalanul magasak a mérsékelt illetékből származó bevételhez képest.*” 2018. évi LXXII. törvény 79. §-ához fűzött indokolás (kiemelés tőlem! US)

közpénzügyi érdekeket kellett meggyőzni ahhoz, hogy ezt a terhet – közvetetten a joggyakorlat egységesítésének anyagi terhét – a felek válláról levegyék.

Az I. Ppn. hármas megközelítést alkalmazott. Egyik oldalról egyszerűsítette a keresetlevél kellékeit, a formanyomtatvány alkalmazását opcionálissá tette a bíróság előtt. Másik oldalról világossá tette a keresetlevél megvizsgálásának szabályát azzal, hogy a vizsgálat tekintetében kizárta az érdemi jellegű vizsgálatot. Harmadik oldalról pedig a keresetlevél visszautasításának szigorán enyhített.

2.1. A keresetlevél kellékeit tartalmazó 170. § – úgy tűnik – teljesen megújult, de valójában néhány fontos kifejezés változott, ami azonban jelentősen át fogja alakítani a gyakorlatot. A keresetlevél bevezető részében elhagyta a jogszabály az alperes nevén és idézhető lakcímén vagy székhelyén kívül az egyéb azonosító adatai rögzítésének előírását. Véleményünk szerint a módosítás oka a bíróságok jogértelmezésének túlzó szigora volt. A korábbi rendelkezés az alperes ismert adatainak feltüntetését írta elő, de legalább idézhető címét. A bírósági gyakorlat azonban nem lehetőségként értelmezte ezt, mivel a Pp. egész rendszerét figyelembe véve, különösen azért, mert a bírósági meghagyás az írásbeli ellentmondás elmaradásának következménye lett, az alperes minél tökéletesebb azonosíthatóságát várta el. Álláspontunk szerint valójában ez az érv nem állja meg a helyét, hiszen a rPp. szerkezete sem tette azonosíthatóbbá az alperest pusztán azáltal, hogy az első tárgyalást mulasztotta el és nem terjesztett elő írásbeli ellenkérelmet (ami korábban a meghagyás feltétele volt). Miért derült volna ki több az alperesről egy elmulasztott írásbeli ellenkérelem és egy elmulasztott tárgyalás alapján?

Az irodalomban ez már úgy jelent meg, hogy „[l]egyszerűsítő az a megközelítés, mely a 'legalább' kifejezést az elegendővel azonosítja és az egyéb adatokat szükségtelennek minősíti (...). (...) figyelmen kívül hagyja, hogy – a törvény indoklásából is kitűnően – nem (csak) a keresetlevél kézbesíthetősége a cél, hanem a per alanyainak kétséget kizáró meghatározása és eljárásjogi vagy anyagi jogi szempontból lényeges egyéb körülmények – lehetőleg hiánypótlás nélküli – vizsgálhatósága.³¹ Álláspontunk szerint a jogirodalom és az azon alapuló bírósági gyakorlat itt a szöveg kielégítő nyelvtani értelmezését (t.i., hogy a legalább egyben elégségest is jelent) vitte tovább érthető, de valójában indokolatlan rendszertani értelmezéssel. Érthető, mert a bíróság magára veszi a helytelen személlyel szemben kibocsátott bírósági meghagyás felelősségét, legalábbis pszichológiai értelemben. Helytelen, mert jogi értelemben továbbra is a felperest terhelte a kötelezettség a minimális kellékek feltüntetésére, s az ismert további adatok megadására, amely felelőssége akkor érvényesül, ha a tévesen megjelölt alperes – akár későbbi perorvoslat, jogorvoslat útján – jelzi a problémát. Amennyiben az alperes megjelölt címe valóban idézhető cím volt – és ezt köteles a felperes és a bíróság is gondosan vizsgálni! – , akkor a kontradikció lehetősége megteremtődött, az alperesnek perbebocsátkozási kötelezettsége, védekezési érdeke áll fenn. Továbbá, a Pp. a korábbi szabályokkal összhangban lehetőséget ad a tévesen perelt alperes helyett a megfelelő személy perbevonására is (Pp. 51. §). S nem melleleg, már csak azért is helytelen a kötelező törvényi minimumnál több adatot elvárni a bíróságnak, s ezt az elvárást a visszautasítás formájában szankcionálni, mert a bíróság

³¹ Komplex új jogtár Pp. 170. §-ához fűzött kommentár.

közhiteles nyilvántartásban szereplő adatot a felektől, így a felperestől nem várhat el.³² Mindezek miatt álláspontunk szerint helyes volt a jogszabály módosítása, annak világossá tétele, hogy az alperes neve és idézhető lakcíme a keresetindítás szükséges és elégséges adatfeltétele – bár ez megfelelő értelmezéssel is megoldható lett volna.

A keresetlevél érdemi részének kötelező kelléke volt a „bíróság ítéleti rendelkezésére irányuló határozott kereseti” kérelem. A megújult szabály a „bíróság döntésére irányuló határozott kereseti” kérelmet vár el. Wopera Zsuzsa tanulmányában világossá tette, hogy a módosítás indoka annak egyértelművé tétele: „a Pp. nem vár el többet a petitum tekintetében, mint az 1952-es Pp.”³³ A hivatkozott álláspont egyértelműen csak a petitumra vonatkozik, vagyis a keresetlevél érdemi részének további kellékei, a tényállítás (bizonyítékokkal), jogállítást, jogi indoklás változatlanul elvárt kellék. Az egyszerűsítés tehát arra vonatkozik, hogy a kérelemmel szembeni szigoron enyhítsen.

A kérelem határozottsága a korábbi Pp. alapján sem volt kérdéses – amelyhez kapcsolódó irodalmat most újra fel lehet ütni, de caveat-tal. A caveat arra vonatkozik, hogy a korábbi Pp. a jogállítást nem várta el és a jogi indoklás is kevésbé volt kimunkálható azon szabályok alapján. A határozott kereseti kérelemnek, a petitumnak sem korábban, sem az eredetileg hatályban volt rendelkezések szerint nem kellett utalnia a jogalapra, de ahhoz kellett igazodnia. A keresetlevél záró részének módosított tartalma tisztázza azt a nehézséget, amelyet a meg nem határozható pertárgyértékű ügyek jelentettek a gyakorlatnak: ilyen esetben a megújult rendelkezés alapján elegendő lesz e körülményre hivatkozni. Az I. Ppn. indokolása nem tartalmaz külön utalást ennek a módosításnak a szükségességére, de az ehhez a módosító §-hoz fűzött indokolásból közvetve kikövetkeztethető az. A Pp. 170. §-án eszközölt egyéb módosítások legfőbb indoka a Kúriának a keresetlevél visszautasítása tárgyában lefolytatott jogegységesítési vizsgálata volt.³⁴ Más helytelenített bírósági gyakorlat mellett a Kúria – ügyészségi kezdeményezésre – utalt arra is, hogy túlzó az az értelmezési szigor, amikor a meg nem állapítható pertárgyértékű ügyeknél erre való utalásnál többet vár el a bíróság. A Kúria véleményét és a jogszabálymódosítást mi is támogatjuk, legfőbb érvünk, hogy a jogszabály által megadott információt nem csak a feleknek, de a bíróságnak is hivatalból kell figyelembe vennie. Márpedig az Itv. 39. § (3) bekezdése kifejezetten rendelkezik a meg nem állapítható pertárgyérték esetén az illetékalapról, amit a felek – ha akarnának – sem hagyhatnak figyelmen kívül. *Iura novit curia*, és nem fűzheti a visszautasítás negatív jogkövetkezményét a bíróság ahhoz sem, ha a fél maga is tudja a jogot és feltételezi ezt a bíróságról is... A módosítással tehát egyetértünk, némi szívfájdalommal afelett, hogy ezt mérsékelt értelmezéssel a bíróságok nem tudták kezelni, s a jogalkotó beavatkozása vált szükségessé.

A záró részi kellékek további módosítása volt, hogy a bírósági hatáskört és illetékességet megalapozó tényeken felül a jogszabályi hivatkozást immár nem kell feltüntetni. Egyszerűsítő módosítás, és – ahogy fentebb – itt is egyetértünk azzal, hogy ha a fél tudja a jogot, vagyis a hatáskört-illetékességet megalapozó tények alapján megfelelően találta meg a bíróságot, akkor

³² Ahogy annak pontosított tartalmát a III. 4. pontban elemeztük.

³³ WOPERA ZSUZSA: *Módosul a polgári perrendtartás 2021-től I.* Jogászvilág <<[³⁴](https://jogaszvilag.hu/szakma/modosul-a-polgari-perrendtartas-2021-tol-i/?hilite=%27polg%C3%A1ri%27%2C%27perrendtart%C3%A1s%27>> (2021.02.10.)</p></div><div data-bbox=)

<<https://www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitanak_vizsgalata_osszefoglalo_velemeny.pdf>> (2021.02.13.)

a bíróság meglegedhet ezzel. Ugyanakkor a jogi képviselőtől elvárható, s a korábbi Pp. alapján is jógyakorlat volt, hogy a hatásköri és illetékességi szabályt megjelölték, s az abban tényállási elemként szereplő körülményeket tényállítással, bizonyítékkal támasztották alá. Bízunk abban, hogy ez a jógyakorlat nem fog elenyészni... A könnyítés inkább a jogi képviselő nélkül eljáró laikus félnél lesz érezhető, akinek valóban nehézséget jelenthetett az alperes lakóhelyén kívül a Pp. vonatkozó szabályát is megjelölni. Ha viszont valóban ez lett volna a módosítás indoka, akkor a Pp. XV. fejezetében kellett volna a kivételt megtenni, s nem a professzionális eljárási szereplők nem irracionális terhét enyhíteni...

Tisztázza a novella a keresethalmazatok előterjesztésének technikai szabályait is. Az új tartalmat beiktató Pp. 170. § (4) bekezdés világossá teszi, hogy keresethalmazat esetén az azonos tartalmi elemeket elegendő egyszer előadni. Megjegyezzük, hogy magunk is készítettünk, tanácsoltunk olyan keresetlevelet, amely halmazat esetén teljesen elkülönítette a halmazatban álló kereseteket és külön-külön adta elő a tény- és jogállításokat. Kétségtelen, hogy ez a túlzott biztonságra törekvés megterhelte a jogi képviselőket, de a bíróságokat is, amikor egyes kereseti elemeket lényegében ismételtel kellett előadni, áttekinteni. Ezért üdvözljük azt a módosítást, ami ezt racionalizálja és egyszeres előadással megelégszik. Ugyanakkor a jogi képviselők számára fontos kiemelni, hogy a halmazat eltérő elemei esetén világosan, határozottan elő kell majd adni a korábbiakhoz képest eltérő elemeket; álláspontunk szerint célszerű utalni az azonosságokra, s azokhoz képest megtenni az adott halmazati keresetre vonatkozó eltérő előadásokat.

2.2. A következőkben a *formanyomtatvány opcionáltságát és a járásbírósi eljárás egyszerűsítését vizsgáljuk*. A Pp. 246. §-ának korábbi szövege előírta a formanyomtatvány kötelező használatát a járásbírósi³⁵ előtti eljárásban, a jogi képviselő nélkül eljáró fél tekintetében. A formanyomtatványok az eredeti elképzelés szerint a bíróságok aktív közreműködésével készültek volna el, ám végül alig kilenc nappal a 2018-as hatálybalépést megelőzően kerültek kihirdetésre az igazságügyi miniszter rendeletével.³⁶ Alkalmazásukat a jogkereső közönség bonyolultnak ítélte és akadozott, amit a jogalkotó is észlelt és 2019 márciusában,³⁷ mintegy egy év próbaidő után jelentősen egyszerűsítette azokat. Bár a helyzet javult, s a bíróságok is segítették a jogban járatlan feleket az alkalmazkodásban, az I. Ppn. lényegében visszavonulót fűjt azzal, hogy opcionálissá tette az alkalmazásukat. A módosított 246. § már úgy rendelkezik, hogy formanyomtatvány útján is elterjeszthetők a rendelkező kérelmek.³⁸

Másképpen megfogalmazva: nem érheti immár joghátrány a jogi képviselő nélkül járásbírósi (és munkaügyi bíróság) előtt eljáró felet azért, hogy formai kötöttség nélkül terjeszti elő írásban a rendelkező jellegű nyilatkozatait. Amennyiben szóban, ügyfélszolgálat (korábbi nevén panasz) napon terjeszti elő a keresetet, a bíróság továbbra is nyomtatványon rögzíti azt. Ehhez igazodva a jogalkotó nem írja elő továbbra sem a jogalap és a jogi érvelés meglétét, mint kötelező

³⁵ Itt utalunk arra, hogy a Pp. XV. fejezetének címe is változott a munkaügyi bíróságok szervezeti átcsoportosítása miatt. A munkaügyi perek törvényszéki hatáskörbe kerültek, de a jogi képviselet továbbra sem kötelező. A fejezetcím ezért immár a járásbírósiakra való utalás nélkül szabályozza a jogi képviselő által nem képviselt félre vonatkozó eltérő szabályokat.

³⁶ 21/2017. (XII. 22.) IM rendelet, hatályon kívül.

³⁷ 6/2019. (III. 18.) IM rendelet.

³⁸ Kiváló példája ez annak, hogy kis túlzással két betű változtatása milyen jelentős lehet...

kelléket; elhagyta viszont azt a kivételt, amely szerint a jogszabályhelyet sem kellett megjelölni. Álláspontunk szerint ez az *elhagyás nem jelent érdemi változást*, mert jogszabályhelyet eddig is a jogalap tekintetében kellett volna megjelölni – ami viszont járásbírótság előtt a laikus félnek eddig sem volt kötelezettsége.

Jelentősebb viszont a 247. § (2) bekezdésének módosítása. Amíg *korábban* a félnek az érvényesíteni kívánt jogot, illetve az anyagi jogi kifogást úgy kellett megjelölni, hogy *a jogalap beazonosítható legyen*, az I. Ppn. után már csak „*az annak alapjául szolgáló tények előadásával kell megjelölni*”. A rPp. 121. § (1) bek. c) pontja köszön ebben vissza, valamint az a jogelméleti vita a Pp. kodifikáció idejéből, hogy megfelelő-e a háromelemű keresetfogalom. A törvényszéki eljárásra ennek hatálya nem terjed ki, csakúgy mint a jogi képviselő által képviselt járásbírószági félre sem. Mégis, itt a *da mihi factum, dabo tibi ius* régi elve köszön vissza, amikor a bíróságok feladata volt a jogalap tények alapján való megtalálása és annak megfelelő döntéshozatal. Annak felismerése mellett, hogy a jogalkotó a korábbi kritikai észrevételeket,³⁹ de még inkább a bíróságok felől érkező jelzéseket felelős módon kezelte, álláspontunk szerint az lesz a valódi kérdés, hogy az egyszerűsített eljárás kereteiben mennyire fog tudni mégis érvényesülni a törvényalkotó által elvárt főtárgyalási modell. Azt ugyanis nem érinti az immár jogi képviselő nélküli eljárásra vonatkozó fejezet. Véleményünk szerint azért fog tudni jól működni, mert magában a törvényszéki eljárásban is eszközölt olyan módosításokat a novellával a jogalkotó, amelyek ezekkel a módosításokkal kiegészítve valóban könnyítik a laikus polgárok jogkeresését.

2.3. A *keresetlevél* kellékeinél talán csak azok mikénti *megvizsgálása* a fontosabb. Egyes bíróságok elsőfokon olyan értelmezést követtek, amely szerint a jogi érvelés alaposságát is vizsgálat tárgyává tették – már a keresetlevél megengedhetősége körében! Mintha előrelátta volna az ilyen indokolatlan szigor az irodalom, amikor a keresetlevél körében annak következetességét helyezte a középpontba a megengedhetőség előfeltételeként, távolról sem az alaposságát.⁴⁰ A jogszabályszővegen alapuló kommentár irodalom sem támasztott alá ilyen értelmezést.⁴¹ A Kúria joggyakorlat elemző csoportja ezért úgy foglalt állást, hogy „a keresetlevél vizsgálata az eljárásnak ebben a szakában kizárólag a perakadályokra korlátozódhat, érdemi kérdés, így például a jogi érvelés ellentmondásossága nem vezethet a keresetlevél – hiánypótlás nélküli – visszautasításához”.⁴² A jogalkotó erre reagálva tette világossá a szabályokat akként, hogy kizárta a keresetlevél visszautasíthatóságának vizsgálati köréből az ügy érdemére tartozó állításokat, érveléseket, valamint annak alkalmasságának vizsgálatát, hogy a megjelölt bizonyítékok alkalmasak, elegendők-e az ügy érdemében a keresetnek megfelelő ítélet hozatalára.

³⁹ VARGA ISTVÁN – ÉLESS TAMÁS (szerk.): *Szakértői javaslat az új polgári perrendtartás kodifikációjára*. Budapest, HVG-Orac, 2016. 287-288.; ÉBNER VILMOS: *Perindítás (XI. Fejezet)*. In: A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. I. kötet. (szerk: Varga István). HVG-Orac, Budapest, 2018. 645-650.

⁴⁰ ÉLESS TAMÁS- DÖME ATTILA: *Alapvetések a polgári per szerkezetéhez*. In: Egy új polgári perrendtartás alapjai. (szerk.: Varga István- Németh János). Budapest, HVG-Orac. 67-69.

⁴¹ ZSITVA ÁGNES: *Elsőfokú eljárás (Harmadik Rész)*. In: A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata. (szerk.: Wopera Zsuzsa). Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 267.

⁴² A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat elemző csoport összefoglaló véleménye. <<https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitanak_vizsgalata_osszefoglalo_velemen.pdf>> (2021.02.10.) [64] pont.

A módosítást támogatjuk. A Pp. eredeti szövege is alkalmas lett volna erre, ahogy azt a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának állásfoglalása is bemutatta, azonban az eljárásjogi jogszabályok kevésbé alkalmasak a nyugodtabb, hosszabb távon a bírósági gyakorlat kisimító hatásában megnyugvó jogalakításra.⁴³ Mire fog vezetni várakozásunk szerint az előírás? A jogalkotó eredeti szándékának való teljesebb megfelelésre. A perszerkezet változása valóban előbbre hozta az eljárás súlypontját azáltal, hogy a perfelvételi szakaszra koncentrált a tényállításokat és a bizonyítékok felhozatalát⁴⁴ – ezt most a jogalkotó a novellával egyébként enyhítette, a szerkezet alapvető változatlansága mellett. Az azonban semmiképpen nem olvasható ki a Pp. eredeti szövegét támogató,⁴⁵ még kevésbé az azt kritizáló nézetekből,⁴⁶ hogy a keresetindítási szak funkcionáljon lényegében érdemi szakként. Ellenkezőleg: a cél a tényállítás-bizonyítékokok felhozatalának fázisát különválasztani az időigényes és költséges tényleges bizonyítástól. Kétségtelen, hogy pl. okirati bizonyítás már a keresetindítással egyidőben teljesülhet, hiszen egy közokirat felmutatása (csatolása a keresetlevélhez) egyben teljes bizonyító erőt kapcsol ehhez. Ez azonban semmit nem jelent abból a szempontból, hogy az adott – akár teljesült bizonyítás – a per érdemét megalapozza-e.

Megjegyzendő, hogy a keresetlevél kellékeinek körében az állítások, érvelések, bizonyítékok bírósági értékelése valójában az osztott szerkezet és a rendelkezési elv egyidejű félreértése. Az osztott szerkezetről fentebb szoltunk, de a rendelkezési elvet is félreérti az a bíróság, amely a keresetlevél technikai feltételeinek teljesülése esetén azok érdeme vizsgálatába bocsátkozik. A fél rendelkezési joga a perrel való rendelkezés körében kiterjed arra is, hogy milyen állításokat, érveléseket tesz, bizonyítékokat hoz fel, e cselekményeit azok kockázatainak mérlegelésével kell megtegye. Ha a keresetlevél következetes,⁴⁷ vagyis az állított jogsértést alátámasztó tényállításokat és azokat bizonyító indítványokat tesz, akkor azok sikerének esélye a fél kockázata, nem pedig a bíróság jogérvényesítést segítő szándékának terepe. Az alperes némi joggal érezheti magát hátrányosabb helyzetben, amikor a bíróság a felperesi állításokra azok érdeme tekintetében is nyilatkozatot tesz, végső soron segítve ezzel a felperesi jogérvényesítést. Az igazi kérdés, hogy *nem tett-e túl sokat a jogalkotó?* A Kúria általunk teljes mértékben támogatott elemzéséből az tűnik ki, hogy a kereset következetességét – helyesen – fontos, megtartandó szempontnak ítéli a magas bíróság. Az I. Ppn. által módosított Pp. 176. § (6) bekezdés viszont általában mondja ki, hogy „perfelvételre való alkalmasság szempontjából nem

⁴³ S mivel a jogalkotás általános trendje is igencsak felgyorsult, a jogalkotó minden problémát azonnalnak érez, s meg is akar oldani.

⁴⁴ WALLACHER LAJOS: *Perfelvételi szak* (XII. fejezet). In: Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez (szerk.: Wopera Zsuzsa). Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2017. 375.; UDVARY SÁNDOR: *Az érdemi tárgyalási szak jelentősége és hatékonysága egyedi és igazságszolgáltatási szempontból*. Közjegyzők Közlönye, 2017/1. sz. 15.; BARTHA BENCE: *A keresetlevél és az ellenkérelem érdemi része*. Közjegyzők Közlönye, 2020/4. sz. 56.

⁴⁵ ZSITVA ÁGNES: *Elsőfokú eljárás (Harmadik Rész)*. In: A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata. (szerk.: Wopera Zsuzsa). Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 249-360.; ZSITVA ÁGNES: *Újjászületett elsőfokú eljárás a perkoncentráció jegyében*. *Advocat*, 2017/különszám. 8-14.; WOPERA *i.m.* (3. jegyzet) 153-161.

⁴⁶ ÉLESS *i.m.* (4. jegyzet) 13.

⁴⁷ A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat elemző csoport összefoglaló véleménye. <<https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitasanak_vizsgalata_osszefoglalo_velemeny.pdf>> (2021.02.10.) [43] pont „Előfordult az is, hogy a bíróság lényegében nem tartotta meggyőzőnek a fél jogi érvelését, a minden szempontból következetes keresetet kérte számon a felperesen, érzékelhetően átcsúsztva a követelés érdemi elbírálásának tartományába.”

vizsgálható a keresetlevél érdemi részében előadott azon kérelem, állítás, illetve érvelés, amelynek értékelése az ügy érdemére tartozik (...)” A szövegből álláspontunk szerint továbbra is *a következetesség elve olvasható ki*, mégpedig azért, mert csak azokat zárja ki a vizsgálatból, amelyeket egyébként az ügy érdeme során kellene értékelni. S mivel a következetesség alapjául szolgáló szabály, a 170. § (2) bekezdés c) pontja változatlan, bízunk abban, hogy a helyes értelmezés megtalálja az *egyensúlyt a szigor és a következetesség között*.

2.4. A keresetindítási szakasz mikénti lezárása, vagyis a *keresetlevél* befogadása, vagy *visszautasítása* az eljárás fontos határolója. Ami eddig a felperes egyoldalú kérelme volt, úgy is marad a visszautasítás miatt, vagy a kontradikció megnyíltával először a perfelvételi szakaszba, majd az érdemi szakaszba lépünk. Az eljárási lépcsőkön felfelé haladva az eljárás joggazdasági elemzés módszertanával kiszámolt elvárt értéke folyamatosan nő, hiszen ha a keresetlevél „túlélte” a visszautasítás próbáját, akkor a bizonyítás sikerétől függően, de immár megvan, növekszik az esélye a pernyertességre.⁴⁸ A Pp. szövege szigorított a kellékeken és a kellékek hiányához kapcsolt visszautasításon, ami csak azáltal vált túlzóan szigorúvá, hogy egyes bíróságok – a Kúria által sem elfogadott értelmezéssel – olyat kértek számon a keresetlevélen, amelynek vizsgálata a jogalkotó eredeti szándéka, de a törvény helyes értelmezése szerint is az ügy érdemi vizsgálatára tartozik. Ez indokolta, hogy a kellékek és vizsgálatuk pontosításán túl a visszautasítás szabályait is enyhítse a jogalkotó.

Az eredeti szöveg szerint a jogi képviselő által benyújtott keresetlevél kellékhianyossága esetén hiánypótlás nélkül került visszautasításra.⁴⁹ 2021 januárjától a folyamatban lévő ügyekre is kiterjedő hatállyal a kellékhianyos keresetlevelet hiánypótlásra kell visszaküldeni, s csak annak sikertelensége esetén kell azt visszautasítani. Köszönhető ez annak a módosításnak, amely a Pp. 176. § (1) bek. j) pontját hatályon kívül helyezte, viszont a (2) bekezdés e) pontját újraszabályozta [a korábban ott volt szabály g) pontba való elhelyezésével], akként, hogy csak a jogi képviselő számára kézbesített hiánypótlásra felhívó végzés eredménytelensége esetén lehet a keresetlevelet visszautasítani. Ehhez hasonlóan kötelező jogi képviselet esetén a jogi képviselő nélkül benyújtott keresetlevél is hiánypótlási felhívásra érdemes eljárási hibává vált, szemben a korábbi automatikus visszautasítással.⁵⁰

Utóbbi módosítás indoka könnyen belátható, bár visszaélésre adhat okot. A laikus fél tudatlanságban lehet arról, hogy törvényszékre kizárólag jogi képviselővel eljárva nyújthat be keresetlevelet. Előfordulhat, bár a tapasztalat azért azt mutatja, hogy harmincmillió forint pertárgyérték környékén, valójában már alacsonyabb értéknél is a polgárok ritkán kockáztatnák a személyes eljárást. Mindazonáltal emiatt hiánypótlásra felhívni a laikus felet talán megmenti az egyébként indokolható jogérvényesítést... Jelen formájában a szabály viszont lehetőséget ad a jogi képviselőnek némi „tapogatózásra”, amennyiben valójában ő készíti elő a keresetlevelet, de a fél személyesen nyújtja be, s mivel a bíróság mindenre kiterjedő módon köteles annak hiányait megjelölni, mintegy átteheti a bíróság vállára a keresetlevél megfelelő

⁴⁸ Az amerikai class action tekintetében a kereset stációihoz igazodó zsarolási potenciál tekintetében ld.: UDVARY SÁNDOR: *Pro Actione Collectiva*. Patrocinium, Budapest, 2015, 24-26. Bár a csoportos keresetknél ez szembetűnőbb, az egyedi kereset elvárt értéke számításánál a folyamat ugyanaz.

⁴⁹ vö.: Pp. 176. § (1) bek. j) pontjának 2020. dec. 31.-ei időállapotával.

⁵⁰ vö.: Pp. 176. § (1) bek. l) pontjának 2020. dec. 31.-ei időállapotával, valamint az I. Ppn.-ával módosított 176. § (2) bek. d) pontjával.

előterjesztésének terhét. Annál is inkább igaz ez, mert a 176. § (5) bekezdését is újraszabályozta a jogalkotó, egyértelművé téve, hogy minden hiányosságot fel kell tüntetni, s azokon felüli további hiányosságok már csak a perfelvételi szakban vizsgálhatók. Bízunk abban, hogy ez az opportunista gyakorlat a felelős jogi képviselők számára elfogadhatatlan lesz!

Azzal együtt, hogy támogatjuk a keresetlevél visszautasítása szabályainak enyhítését, számunkra *a valódi kérdés* az, hogy nem lett volna-e elegendő annak tisztázása – ami jelen tanulmány IV.2.4. pontjában elemzettek szerint megtörtént –, hogy a bíróság a következetes keresetet érdemben nem vizsgálhatja, legfeljebb a perfelvétel keretében kísérelheti meg az aggályai tisztázását, valójában azonban a felperes kockázata, hogy megfelelő érvelést, állítást, bizonyítékokat sorakoztatott-e fel. Álláspontunk szerint a 176. § (1) bek. j) pontjának elejtését, hiánypótlási okká transzformálását indokolatlanná tesz az – az általunk támogatott – módosítás, amely világosan elkülöníti az alaki és az érdemi vizsgálat hatókörét. Mivel a bíróság a jövőben eleve nem róhatná fel a felperesnek a következetlenségen felüli állítási, érvelési, bizonyíték-megjelölési hibákat,⁵¹ a módosítás eredményeképpen olyan keresetleveleket is hiánypótolatnia kell majd, amelyek a Pp. hatálybalépését közvetlenül megelőző szabályok értelmében – részben – szintén *in limine litis* elutasítást eredményeztek. Különösen ilyen a meghatalmazás csatolásának elmulasztása, ami jelenleg hiánypótlásra érdemes hiba, holott ehhez a jogi képviselői kar hosszú ideje kellően hozzászólt. De ugyanígy a hivatkozott és meglévő bizonyítékok valamint a költségkezdvezményt alátámasztó iratok csatolása – álláspontunk szerint – elvárható a jogi képviselőtől.

V.

A módosítások általános értékelése

Az I. Ppn-át az elmúlt három év jogalkalmazói tapasztalatai, az időközben bekövetkezett szervezeti változások kellően indokolták. Az eljárás szinte valamennyi szakára, a különleges perekre is kiterjedő változások úgy igyekeznek ügyfél-jogi képviselő-bíró-barátabbá tenni az eljárást, hogy egyben megerősítsék a jogalkotónak a Pp. eredeti megalkotásánál elhatározott jogpolitikai céljait. Álláspontunk szerint a főtárgyalási modell szerinti osztott perszerkezetben megnyilvánuló előnyt továbbra is fenn kívánja tartani a törvény, általánosságban enyhítve azonban a tényállításokhoz kapcsolódó szigoron. A Kúria véleményét, a jogi képviselői impulzust is figyelembe vevő novella kevésbé a korábbi kritikák miatti visszavonulás, mint inkább újabb hittétel az eredeti szándék: a szerkezetében strukturált eljárásjogból fakadó előnyök mellett.

A keresetlevél kellékeinek egyszerűsítése technikai szabálynak tűnik, de valójában olyan újrahangolása a keresetindítási szaknak, ami a perszerkezet lényeges változtatása nélkül újra világossá tette, hogy a keresetlevél – ha pusztán idézési kérelemmé nem is vált, de – valóban csak kezdőirat. Olyan kezdőirat, aminek elsődleges funkciója a kontradikció kialakítására való alkalmasság igazolása, másodlagosan az alperes mulasztása esetén a bírósági meghagyássá való transzformálhatóság biztosítása, harmadlagosan pedig annak érdemben való vizsgálata nélkül a perfelvétel alapstruktúrájának kijelölése.

⁵¹ vö.: 176. § (6) bek., jelen tanulmány IV.2.4. pontja.

Ezt kiegészíti még a tényállítások érdemi tárgyaláson való egyszerűbb – de nem korlátlan! – felhozatala, ami kissé enyhíti az irodalomban korábban kritizált fejnehéz jellegét a Pp. által kialakított főtárgyalási jellegű osztott perszerkezetnek. Különösen a családjogi perekben kritizálták a jogi képviselők azt a szigorú, amivel a tényállítások változtatását, illetve ezek preklúzióját kezelte a Pp. eredeti szövege, s az azon alapuló bírósági gyakorlat. A jogalkotó már egy korábbi módosítást eszközölt a személyi állapotot érintő pereknél, most azonban általános szinten lazította fel a tényállításokhoz kapcsolódó korlátozásokat. Ez a módosítás – a remények szerint – nem csak azokban a perekben old a tényállítás kötöttségén, ahol a folyamatosan változó élethelyzet azt feltétlenül indokolná, de az általános szabályok szerinti vagyoni jogi perben is.

Végül a keresetlevél visszautasítására vonatkozó módosítások a jogi képviselők számára jelentenek komoly enyhítést, bár ezek egy részét álláspontunk szerint a jogalkotó megoldotta azzal, hogy világosan elkülönítette a keresetindítási-perfelvételi-érdemi szakban vizsgálható körülmények körét. Ezt támogatja a kellékhány miatti visszautasítás hiánypótlást követően alkalmazható köre.

Összefoglalás

A polgári perrendtartás 2018-as hatályba lépése óta több apróbb módosítás után eljött a novelláris módosítás ideje. A tapasztalatokat is figyelembe véve a jogalkotó enyhítette a tényállításokra vonatkozó korlátozásokat, a keresetlevéli kellékeket és vizsgálatuk szigorát. A tanulmány az elsőfokú eljárás tekintetében e szabályokat vizsgálja és értékeli.

Summary

Since it has entered into force on January 1, 2018, the Code of Civil Procedure has undergone minor amendments, now the time has come for a major amendment. Practical experience was taken into account and barriers to pleading facts, the formal details of the claim and the rigor of its examination was lifted. This essay delves into the rules and their evaluation.